

Stanowisko Zarządu Związku Miast Polskich
w sprawie
potrzeby zasadniczych zmian w polskiej oświacie

Diagnoza przedstawiona przez organizacje samorządowe 27 maja br. w Senacie RP jasno pokazuje **krytyczny stan polskiej oświaty**, spowodowany niekorzystnymi zmianami, dokonanymi przez rząd i parlament w ostatnich latach, pogłębiony przez rosnące niedofinansowanie edukacji z budżetu państwa.

1. Od roku 2016 **luka finansowa w oświacie** samorządowej wzrasta o niemal 3 mld zł rocznie. Udział subwencji szkolnej w wydatkach budżetu państwa spadł z blisko 3% w roku 2003 do 1,98% PKB w roku ubiegłym. Zamiast ułatwienia gminom i powiatom możliwości dostosowania sieci szkół do lokalnych warunków i potrzeb, wzrasta niezgodna z Konstytucją ingerencja kuratorów w sposób realizacji tego zadania własnego JST. Uporczywie nie wyraża się zgody na niezbędne zmiany w sieci szkół, czego skutki jakościowe dotyczą dzieci a rosnące koszty obciążają lokalne społeczności.

2. Reforma edukacji – poza zamieszczeniem organizacyjnym, trwającym kilka lat – spowodowała ponowne oddalenie części dzieci od oferowanej przez gimnazja oświaty na wyższym poziomie. Nie wprowadzono przy tym adekwatnych **zmian w podstawie programowej**, czego efektem jest przeciążenie uczniów zajęciami i zbędnymi obowiązkami, przy rosnącym równocześnie braku możliwości racjonalnej realizacji programu.

Zarząd Związku dziękuje partnerom, wraz z którymi przeprowadził wśród rodziców i nauczycieli **ankietę**, której wyniki przedstawiamy [w załączeniu](#)¹. Najważniejsze wyniki tego badania są następujące:

- 1) Nauczyciele deklarują, że nie są w stanie zrealizować średnio 12 procent materiału zapisanego w podstawie programowej. Kolejne kilkanaście procent treści realizują bez wystarczającego przećwiczenia i utrwalenia. Satisfakcjonujący proces dydaktyczny dotyczy tylko 70 proc. treści. Może to świadczyć o przeładowaniu treściami podstawy programowej lub niewłaściwej jej konstrukcji.
- 2) Czas odrabiania lekcji w domu to od 13 do 18 godzin tygodniowo. Po dodaniu czasu spędzonego w szkole (ponad 30 godzin w klasach VII i VIII) oraz innych zajęć o charakterze edukacyjnym, otrzymujemy ponad 50 godzin spędzanych na nauce. To dużo więcej niż czas pracy dorosłego zatrudnionego na etacie.
- 3) Uczniowie nie są samodzielni w nauce. Tylko połowa (szkoły podstawowe) i trzy czwarte (szkoły średnie) zadań realizowana jest przez nich samodzielnie. Pozostały czas nauki angażuje rodziców lub osoby trzecie.
- 4) Cele pracy szkół wyznaczane przez rodziców i nauczycieli są zbieżne. Obie grupy badanych wskazywały na to, że kluczowe znaczenie ma to, by szkoła zapewniła uczniom:
 - *nabycie umiejętności współpracy, współzycia społecznego,*
 - *nabycie umiejętności rozwiązywania problemów,*
 - *nabycie umiejętności radzenia sobie na rynku pracy.*

Zaskakująco nisko umieszczono: *zdobycie wiedzy (znajomość faktów, dat, pojęć)*. Za zupełnie nieistotne uznano: *ukształtowanie postawy patriotycznej oraz zdobycie sprawności fizycznej*.

Wybór trzech pierwszych celów świadczy o szerokim spojrzeniu na edukację, o dostrzeganiu w niej istotnego elementu rozwoju społeczeństwa przez dobre przygotowanie uczniów do późniejszego życia. Możliwym wyjaśnieniem sporej dewaluacji wiedzy może być zbyt duży zakres materiału do zrealizowania i brak czasu na jego utrwalenie na lekcjach. Inna hipoteza wiąże się z dynamicznym rozwojem Internetu i przekonaniem, że w sieci da się znaleźć wszystko.

Niezależnie od przyczyn dewaluacja wiedzy i przypisywanie dużego znaczenia relacjom wskazuje na możliwe społeczne przewartościowanie celów stawianych przed edukacją i wymaga pogłębionej analizy.

Zarząd **przyjmuje i kieruje do rozpatrzenia przez resort edukacji rekomendacje**, sformułowane przez autorów badania:

1. Należy pilnie rozpocząć debatę z udziałem ekspertów, nauczycieli i rodziców, której efektem będzie stworzenie systemu edukacji odpowiadającego oczekiwaniom społecznym.

¹ Wyniki ankiety Instytutu Badań Oświatowych, przeprowadzonej wspólnie z ZMP i OSKKO; z udziałem blisko 16000 rodziców i 6000 nauczycieli.

2. Trzeba określić rzeczywistą przyczynę (przyczyny) deklarowanego przez nauczycieli braku możliwości dobrej realizacji podstawy programowej oraz wprowadzić rozwiązania gwarantujące nauczycielom możliwość rzeczywistego wywiązania się z nałożonych obowiązków.
3. Trzeba określić przyczyny tak dużego obciążenia uczniów nauką oraz wprowadzić rozwiązania pozwalające utrzymać wysoką jakość edukacji przy zmniejszeniu czasu poświęcanego na naukę.

Podsumowując Zarząd stwierdza, że **polska oświata wymaga wielu działań naprawczych**.
Do najpilniejszych należą:

- a) Ustabilizowanie i zagwarantowanie subwencjonowania oświaty na poziomie 3% PKB.
- b) Ułożenie relacji samorząd-kurator, w tym przywrócenie samorządom swobody w organizowaniu sieci szkół (zastąpienie uzgodnień opiniami).
- c) Zasadnicza reforma podstawy programowej, jej racjonalne ukształtowanie w sposób odpowiadający oczekiwaniom rodziców i zgodnym z nimi wnioskami nauczycieli, co w efekcie przyniesie wzrost jakości nauczania przy jednoczesnym zmniejszeniu obciążenia uczniów.
- d) Zmiana zasad dotowania szkół niepublicznych – skuteczna eliminacja nieracjonalnego wzrostu kosztów.

Tychy, 16 czerwca 2023 r.

Za Zarząd Związku
(-) Zygmunt Frankiewicz
PREZES ZWIĄZKU